

[Holstein.]

vel til det Antikristelige Triumf som den moderne Stat og den moderne Nationalisme. Kirken er Kristendommens Barbarisering.“

Søren Kierkegaard vilde underskrive hvert af Nietzsches Ord. For Oldtidens Kristne var Døden en Befrielse, en Vinding. „At dø er mig en Vinding, thi at leve er mig Kristus“, skriver Paulus. Statens Straffe var den Kristnes Tros- og Gudsforhold, hans religiøse Overbevisning uvedkommende. Fandt Staten Dødsstraf bedre stemmende med dens Interesser og Formaal end livsvarig Frihedsberøvelse, saa maatte dette blive Statens Sag. De Kristne protesterede ikke som Kristne derimod. Statens Straffe, som Statens Anordninger i øvrigt, hørte til de ligegyldige ydre Ting, som den Kristne tog til Efterretning som faktisk bestaaende Forhold og ikke satte sig imod, saa længe de ikke gik hans personlige Gudsforhold imod.

En ganske anden Sag er det, at Romerretten, ogsaa den romerske Kriminalret, fra de ældste Aarhundreder og til Justinians Tid undergik en stadig Humaniseringsproces, ganske som Tilfældet har været med Retsordningerne fra Middelalderen til vore Dage. Men det var ikke Kristendommen, som foraarsagede denne Humaniseringsproces, det var tværtimod den store kulturhistoriske Humaniseringsproces, der allerede i Aarhundreder havde været i Gang, som opugede og tilpassede Kristendommen. Denne Humaniseringsproces kvaltes i de første Middelalderaarhundreders Barbari, og end ikke den europæiske Renaissancetids første Aarhundreder hidførte afgørende Forandringer paa Rettens Omraade. Slaveriet, som var blevet væsentlig mildnet og mindsket i den romerske Kejsertid, bestod som Livegenskab og Vornedskab helt op til det 18de Aarhundrede. Den samme sendrægtige Udvikling lagde sig for Dagen paa Strafferettens Omraade. Renaissancetidens tyske Humanisme, Italiernes humanitá, tog først og fremmest Sigte paa en Genoplivelse af Oldtidens Litteratur, Tænkning og Viden-skab, ikke derimod paa en Reform af de ydre Stats- og Retsnormer.

Det er først det 18de Aarhundredes humanistiske Oplysningstid, navnlig Frankrigs geniale Rationalister, som paa disse

Omraader bringer det store Omslag. Hverken den kristne Puritanisme paa Cromwells Tid eller den senere Pietisme er i denne Henseende Foregangsbevægelser. Naturligvis har *nogle* Kristne som humanistisk indstillede Statsborgere, naar Spørgsmaalet rejstes, taget Parti for Dødsstraffens Afskaffelse, ligesom andre Kristne har været Talsmænd for dens Bibeholdelse; men med den kristne Lære og Tro som saadan har dette strafferetlige Anliggende intet at gøre.

En uefterrettelig Debitor kunde efter den ældste Romerret ikke blot kastes i Gælds fængsel, men af Kreditor gøres til Slave og som Slave dræbes. Ejerens Hals- og Haandsret over Slaven indskrænkedes kun langsomt gennem et langt Spand af Tid og ganske uafhængig af Kristendommen. Romerstatens Gladiatorspil afholdtes i Rom i over et Aarhundrede efter, at Kejser Constantin den Store havde indført Statskirken og gjort sig selv til den kristne pontifex maximus, som han før havde været den hedenske. De af Staten foranstaltede Kampe mellem professionelle Jægere og vilde Dyr i Amfiteatrene holdt sig i det vestromerske Rige helt op i det 6te Aarhundrede. Derimod var dette Forholds Udvikling et noget andet i det østromerske Rige paa Grund af Grækernes mere humanistiske Indstilling end Romernes og de dannede græske Klassers oprindelige Uvilje mod Gladiatorkampe, en Uvilje, der lige saa vel lagde sig for Dagen blandt græske Hedninger som blandt græske Kristne.

Jeg nævner dette for at understrege, i hvor høj Grad den retshistoriske Udvikling er foregaaet uafhængig af og uanset Kristendommen, først i Oldtidens sidste Aarhundreder i humaniserende Retning, siden i Middelalderens første Aarhundrede i barbariserende Retning. I den kristne Religions Lære som saadan og i de første Kristnes Væsen og Liv kan der lige saa lidt findes Begrundelse for som mod Dødsstraffen.

Men hvorledes forholder det sig saa med den højtærede Justitsministers anden Hovedindvending: at fejlbarlige Mennesker aldrig skal gøre, hvad der er uigenkaldeligt? Hertil er for det første at bemærke, at gjort Gerning engang ikke kan ændres. Ja, selv Ordet, som slipper over Læben, er uigenkaldeligt, hvilket alt sammen er beklagelige